

Međunarodni znanstveni skup: *Zgodovinoписje v državah naslednicah SFRJ 1991-2003.*, Ljubljana 18. in 19. marec 2004.

Povodom obilježavanja 45-obljetnice djelovanja Inštituta za noviju zgodovinu u Ljubljani, koliko bilježe i Institut za noviju istoriju Srbije i Institut za istoriju u Sarajevu, organiziran je međunarodni znanstveni skup pod naslovom "Historiografija u državama nasljednicama SFRJ 1991.-2003.", tj. od vremena nestanka zajedničke jugoslavenske države pa do prošle godine. Prva dva dana bila su radna, a treći je protekao u ugodnom druženju historičara iz bivših jugoslavenskih republika, odnosno današnjih neovisnih država na Balkanu. Skup je organiziran uz financijsku potporu Ministarstva za školstvo, znanost in šport Republike Slovenije i Austrijskega znanstvenega inštituta u Ljubljani.

Ovaj prvi susret historičara iz država nasljednica SFRJ otvorila je dr. Jasna Fischer, direktorica Inštituta za noviju zgodovinu u Ljubljani i nakon pozdravne riječi objasnila je zamisao za iniciranje ovog susreta koja je potekla od prof. dr. Petera Vodopivca. Nakon razgovora profesora Vodopivca sa prof. dr. Andrejem Mitrovićem ideja je ovim susretom historičara i ostvarena. Nažalost, profesor Mitrović iz zdravstvenih razloga nije mogao doći u Ljubljanu, ali je u publikaciji koja je distribuirana učesnicima prije skupa iznio razloge o korisnosti ovakvih susreta: "1. Iz ugla zemlje iz koje dolazim vidim da je ovo prilika da se izađe iz unutrašnjih podela u historiografiji koje u potpunosti nisu zasnovane na metodološkim i teorijskim pitanjima i problemima istorijske nauke nego na podele koje su eskalirale u krizi poslednjih duže od deset godina i suštinski su političke i ksenofobične. Prevazilaženje takvog stanja se najpre i najbolje može postići vođenjem razgovora o metodološkim i teorijskim pitanjima. 2. U međuvremenu su u historiografskom smislu, dakle i teorijskom i metodološkom, tekli razvoji u svakom posebno uobličenom prostoru, što je u najvećoj meri, a još češće i potpuno nepoznato u drugim sredinama. 3. Opet viđeno iz sredine kojoj pripadam čini se da postoji izvesno provincijalizovanje. Ovo se ogleda i u teškom prevazilaženju sopstvene istorijske slike stvorene u prethodnom periodu i visoko politizovane, pri čemu se ostaje kod političkog koncepta i samo nameće neki drugi uzor prošlosti. Zajednički razgovori bi mogli da doprinesu da se postave trezveni ciljevi istorije kao prošlosti koja je takva kakva je, što predpostavlja da se ranija slika mora menjati ali da se pojava koju ona pokazuje mora u svom istorijskom

sačuvati i ugraditi u složeniju sliku. 4. Iz ugla onoga što su doneli avangardni pokreti pa i postmoderna u područje historiografije, čini se da uz oslonac na paradigmu Anala, ali i originalnim pristupom uz oslonac kako na dobre strane historiografije ranijih perioda (sve do antike), koja ima svojstva bez kojih historiografija nije proučavanje čovekove prošlosti, može se usmeriti ka cilju promišljanja svoga prostora u sklopu više regiona koji postoje u okviru o kome je reč. Promišljanje na osnovu empirijskih znanja bi trebalo da oslobodi opšte poglede. Prema ovim regionima mogli bi se organizovati i razgovori u datoj sredini, naime u srednjem Podunavlju i komplementarnim slivovima, području Crnog mora, Istočno-alpskom, Jadranskom, Egejskom, Centralnobalkanskom, i sl. Moja je nesistematičnost namerna da bi se misli pružila mogućnost razmaha. 5. Mislim da bi u jednom dobrom smislu ovakvi skupovi doprinedli reanimaciji istorijske struke, praktično prihvatanju istorijskog istraživanja samo u sklopu istorijskih razmišljanja, jačala stručna samosvest. Ovo bi morao biti prilog međunarodnoj historiografiji, a nikako neko makar i malo udaljavanje od nje. Mislim na interregionalno shvaćeno velikim zamahom ali komplementarno Evropi i svetu u domenu razmišljanja istoričara. Čini mi se da bi i to bio jedan od puteva znalačke i trezvene učene historiografije. 6. Mislim da treba okupiti najpre manji broj istoričara prostora koji dolazi u obzir, ali na prvim susretima i ne moraju biti prisutni svi regioni, takođe i sve političke ili nacionalno-etničke grupacije. Mislim na početne uže skupove, koji bi bili trezveno oprezni koraci usmereni na plodonosno okupljanje svih. Tu ideju okupljanja svih treba od početka stavljati na znanje bez obzira koliko bio uzak početni krug. Treba voditi računa da verovatno se moraju prevazići i neke nedoumice i podozrenja kod nekih učesnika i sl." Ove natuknice profesora Mitrovića bile su uglavnom i odrednice razmišljanja prisutnih "istoričara prostora." O stanju historiografije se razmišljalo i razgovaralo na osnovi empirijskih znanja, uz vrlo malo neargumentiranih općih pogleda.

Uvodničar skupa bila je dr. Latinka Perović koja je znalački prezentirala stanje i razvoj historiografije u Srbiji nakon raspada socijalističke Jugoslavije. Iznese ni politički okvir krajnje razjedinjenosti i visoke politiziranosti nacionalne historije u obujmu od znanstvenih prilaza do krajnje ekstremističkih neznantvenih tvrdnji kao da je zajednički imenitelj za historiografije novonastalih država s manje ili više intenziteta, u ovisnosti od geopolitičkog položaja u bivšoj državi. Veoma inspirirajuće izlaganje dr. Latinke Perović bilo je motivirajući ton razgovora među učesnicima. Zatim su slijedila izlaganja prof. dr. Petera Vodopivca "Slovensko zgodovino-pisje med tradicijo, inovacijo in etnocentrizam", a o srbijanskoj historiografiji u razdoblju od 1989. do 2000. govorio je dr. Predrag Marković. O hrvatskoj historiografiji o 19. stoljeću detaljno je skup upoznala dr. Iskra Iveljić iz Zagreba, ali također i za razdoblje 20. stoljeća umjesto prof. dr. Nevena Budaka, koji iz obiteljskih razlo-

ga nije mogao nazočiti. Na temu "Makedonska historiografija između demokratizacije i partizacije 1991-2003." govorila je prof. dr. Violeta Ačkoska, a o Makedonskoj savremenoj istoriografskoj školi (MSIŠ) njenim pravcima, metodama, uspjesima i poteškoćama skup je informirao prof. dr. Marjan Dimitrijević, oboje iz Skopja. Dr. Ervin Dolenc iz Ljubljane je vrlo minuciozno analizirao "Slovensko zgodovinske o obdobju 1918-1991. po raspadu Jugoslavije." O historiografiji u Bosni i Hercegovini govorili su: Boro Bronza iz Banja Luke s osvrtom na "Noviju historiografiju (1990-2004) o Bosni i Hercegovini između dva svjetska rata", zatim dr. Husnija Kamberović "Stanje historiografije u Bosni i Hercegovini o 19. i 20. stoljeću" i mr. Vera Katz o historiografiji u BiH o vremenu poslije Drugog svjetskog rata. Informacije o razvoju historiografije u Crnoj Gori su izostale jer dr. Đorđe Borozan iz Podgorice nije došao.

Ako bismo rezimirali dvodnevni rad ovog međunarodnog skupa, može se istaći zavidna znanstvena razina podnesenih referata. Posebnu vrijednost su predstavljale diskusije koje su bile poslije svaka dva izlaganja, a u kojima su potcrtana različita pitanja bitna za svaku historiografiju, ali su uočeni i zajednički problemi prisutni u svim historiografijama. Uglavnom, uočeni su vidni problemi nedostatka historografskih djela za pojedina razdoblja, zatim prevladavanje tema iz nacionalne povijesti, nedostatak kadrovskih i materijalnih mogućnosti rada, nemogućnost širih arhivskih istraživanja, spori pomaci u razvoju oral and gender history, zatim tema iz historije svakodnevice i slično. Obilje tema, ideja, ocjena, obrazloženja, sličnosti, razlika, različitih iskustava razmijenjeno je tijekom trodnevnog razgovora (treći je bio na izletu, ali po zanimljivosti diskusije nije zaostajao za onim oficijelnim iz prethodna dva). Kako je u prijedlogu predložka za skup profesor Mitrović istakao pod drugim opravdanim razlogom za ovu vrstu susreta, znanstveni skup je upoznao učesnike sa razvitkom historiografije u susjednim sredinama na vrlo egzaktnim podacima. Mada je skup imao i odrednicu međunarodni, vaš prikazivač nije imao taj utisak, vjerojatno nenaviknut na inozemstvo u susjedstvu, pa je i to možda dodatni razlog za organiziranjem ovakvih susreta. Ovaj kratki prikaz nije uključio osvrt na pojedina izlaganja, jer organizator ima namjeru publicirati referate i diskusiju u sljedećem broju časopisa *Prispevki za novejšo zgodovino* te upoznati čitateljstvo sa sadržajem i idejama sa ovog znanstvenog skupa.

Međunarodni znanstveni skup u Ljubljani završio je trećeg dana obilaskom Ljubljane i Bleda, prijateljskim druženjem i razgovorom o prošlosti, ali i budućnosti cijelog regiona uz konstataciju o različitom političkom i ekonomskom stupnju razvika novostvorenih država nastalih raspadom SFRJ. Svjesni situacije, zatim sličnosti i razlika u iskustvima kroz koja su prošli ili još uvijek prolaze pojedine države, jer raspad Jugoslavije nije još završen proces, učesnici ovog simpozijuma su pokazali tijekom razgovora visok stupanj razumjevanja povijesnih procesa.

Nakon ovog skupa, a posebno kada budu objavljeni tekstovi u spomenutom časopisu, moći će se bolje sagledati stanje historiografije u državama nasljednicama SFRJ. Organizatori su profesionalno pripremili ovaj skup što je bio uvjet za organiziranje sljedećeg, koji se planira za dvije godine (2006.) u Sarajevu, što je bila želja svih učesnika, a domaćin bi bio Institut za istoriju u Sarajevu. Alternative kod određivanja mjesta za novi susret nije bilo zbog nepodjeljenog mišljenja da je Sarajevo postalo simbolom stradanja, borbe, pobjede i tolerancije u budućnosti, a svu težinu raspada zajedničke jugoslavenske države tragično su osjetili stanovnici Bosne i Hercegovine.

Uz još jednu zahvalu domaćinima i kolegama, ostaje nam pričekati objavljene tekstove i svakako reakcije na njih. ■

Vera Katz